

Yhsan Dana atanyň

»Oguznamasy«

Category: Kitapcy

написано kitapcy | 21 январа, 2025

Yhsan Dana atanyň ''Oguznamasy'' Türkmen şahyry Dana ata Yhsanynyň Oguznamasy

Türkmen edebiýatynyň XVII asyrynda ýaşap geçen Abylhanly Dana ata hakynda eşitmedik az-az bolsa gerek. Onuň hakyky ady Yhsan Şeýh bolup Dana ata onuň edebi tahallusy bolupdyr. Ol türkmenleriň häzirki Türkmenistanyň Balkan welaýatynyň häzirki Balkanabat etraplarynda ýerleşen Balkan daglarynyň töwreklerinde ornaşan wagtlaryndaky oturan ýerlerinde ýaşap geçipdir. Muny onuň Abulhanly (Balkan dagly) atly lakamyndan bilse bolýar. Ömri-döredijiligi hakda maglumat ýok diýen ýalydyr.

Ol öz döwrüniň çagataý türkmençesinde galamdan geçiren bir »Oguznamasyny« siziň dykgatyňyza ýetirmegi makul bildik.

Abylhanly Dana ata bu »Oguznama« eserini türkmenleriň özerkliligini ýitirip Söýünhanla (Çingiz hanyň agtygy Baty hana) tabyn bolup başlandyklary bilen baglanyşykly ýazypdyr diýip çaklaýarys.

Ol şeýle setirler bilen başlanýar.

»Elkyssa Gün hanyň Oguz hanyň eteginden ýaýylan perzentleriniň atlaryny aýdalyň. Yhsan Şeýh, ýagny Dana atadan ýadygär galsyn diýip »Oguznama« aýdarys. Hemme Söýünhana bizden ýadygär galsyn diýip, ony görüp asyl nesilleri bilsin diýip bularyň şanyna nazym aýdarys:

Oguz handan aýrylmyşam,
Gel Söýünhan bolganymyz.
Bir atadan ýaýramyşam,
Ýokdur sözde ýalanymyz.

Sapalyk ak öýün gurdy,

Kyrk ogluna orun berdi,
Uzyn nama şondan geldi,
Ýol goýup ötdi hanymyz.

Gün han ogly Kaý ilbaşy,
Baýadyňky degre daşy,
Alkaöýli berer çaşy,
Karaöýli tarhanymyz.

Aýhan ogly Ýazgyr, Tüger,
Tuturga, Ýabur bahadyr,
Yslama girdi köp küfür,
Karadaşly kardaşymyz.

Ýyldyz ogly Kyzyk, Owşar,
Bektil, Karkyn hetden aşar,
Küfürler zulmundaň çaşar,
Hyzyr Adak han ilimiz.

Hyzyr ili, Ali ili,
Törelerge hyzmat kyldy,
Hywa, Hazarasyň güli,
Han alnynda ýörgenimiz.

Gök han ogly kiý Baýyndyr,
Ili baýlykda çawludyr,
Bahadyr Biçen Çawuldyr,
Çepni bilen örenimiz.

Dag han ogly Salgur, Eýmür,
Aty düldül guşy algyr,
Alaýuntly gel Üregür,
Ärdir Salgyr soranymyz.

Deňiz ogly Igdir, Bükdüz,
Ýuwa, Kynyk hökmi ýalňyz,
Sahypkyran gije gündiz,
Hasan ili duranymyz.

Hasan ili eli sazlyg,
Dal bedewli tebil bazlyg,
Ýüwrük at boýny gotazlyg,
Bile guşlar çapganymyz.

Altyn asarga ýaý asar,
Barar ise ol ýow basar,
Işi güýji çalt baş keser,
Bahadyr alp bu känimiz.

Ülüş aldy on ikisi,
Aýmak bu saga bakasy,
Müňe deňdir he bökesi,
Her biri Rüstem zalymyz.

Mahbuplary gaz boýunly,
Ýüwrük atly eli sazly,
Dal bedewli tebil, bazly,
Bile guşlar salganymyz.

Külly Özbek, Çingiznama,
Kalmyk, Kazak, Kyrkgyznama,
Kastymyza gelse herne,
Ýokdur onda durganymyz.

Akman, Garaman uruşdy,
Gör neneň ne gurtlar geçdi,
Oguz ili zordan göçdi,
Ol sür-hä-sür bolganymyz.

Özüň galdyň ýaman ada,
Ömrüňi berdiň berbada,
Töhmet atdyň Hoja Ahmede,
Sensiň erbet görenimiz.

Sufileri asyl zatly,
Pirleri bar keramatly,
Hojasy yzzat hormatly,
Ile doga kylanymyz.

Pirdir diýrler babamyzy,
Nama içre rast diýr sözni,
Yhsan baba diýrler bizni,
Abulhandyr örgenimiz.